

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Соединия болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

Бүгү-эвилел партконференциязының резолюциялары

ДЕМОКРАТЧЫДЫЛГАНЫҢ ПРОГРАММАЗЫ

Конференцияның сөөлүгү мүнүзүгү чедир делегаттарның кичээниги твүгүгө нитилелди демократчыларның болгаш ооң политиктиг системаның эде тургузарының айтырлары турган. Билдир реформаның эржек чугулазын эде тургустуушкунуң үш ажыг чылда мөөңетинген дуржуагазы иасергейлээ. 1985 чылдын апрельден бээр партия нитилел-политиктиг структура-тургузууларын чаартып дээр шиптирлел демисежин келген. Ол чүгү иленилде тодарар, көстүп келген. Ынчалзажок демократчыдылга херээ төпкө-даа, чер-черге-даа амга чедир оожум чоруп келген.

«Ам сорулга болза, Совет күрүсүнн ишти чонук күрүсиз болган дээринге долу хемчээл-биле дүштүрер, чурттуң бүгү херээн оон чонук болгаш чонук бүгү эргелик төлөөлери шиптирлээр, оон бүгү болгаш дээштик контролюнга тургузары болур» деп, конференцияның «Совет нитилелди демократчыдылганы болгаш политиктиг системаның реформазының дугайында» резолюциясында демдеген турар.

Эң кол сорулга — Советтерини бүгү эрге-чагыргазын хандыры. Үстүндө алаан резолюцияда кирген кол принципти кыскасы-биле тодарар болза: Советтерин кижилегез чокка күрүсүн, ажал-агыйын, социал-культурадык чыгыс, даа айтырын шиптирлээр эрге чок. Моон сонгаар күсчүк комитеттерин, оон кидилтеринин болгаш алаанарының удурутукчуларын тодарар тургузарда, элээн каш кижини кандадатууларын саналаары, оларны чажыт бадыйлары, конкур-биле эрттирер дүрүм болур ужураг. Сонгудалыг, ол ышкаш Советтерин бадыйлары албан-дужаалды элээрин ийи хуусаада эртпес дугайында ышкаш элээн хей демократтыг чугула шиптирлээр көрдүнгөн. Сонгуда системаны боттуу-биле эде тургузарын шиптирээр.

Эрге-чагырганың көзү болгаш суур Советтеринден алында бүгү чер-чер органдарында доктаамаал аймадар президиум-нарын болгаш бүгү-ле бар Советтерге оларын даргаларын чажыт бадыйлар дугайында доктаама конференция илереткен. Советтерин даргаларының албан-дужаалында дүрүм бугаар чогуур партия комитеттеринин бири секретарьларын сумелери төлөөлөгө органның район бедилеринге илг бээр ийик дээрин резолюцияда демдеген. Ынчангаш катан тургустуу турар Советтерин ат-алдарын партиянын авторитет-биле дегкиринин дугайында чуга чоруп турар.

СЭКП ТК-ның Тестиринин дугайында дискуссия болгаш конференцияга илерээн санал-оңалдарын түнелсин үндүргөш, делегаттар күрүне эрге-чагырганың дээди органдарын эде тургузары чугула деп саналаан. Оон дээди органы болза ССРЭ-нин депутаттарының чыл бүрдө болур съездин болур ужураг. Коллективтиг санал-оңал бугаар ол болза доктаамаал аймадар, хоойду-дүрүм тургузар, шиптир үндүрер болгаш контролдар орган болур ийи палаталык сан талазы-биле хей эвес кижикчиле ССРЭ-нин Дээди Соединия ол съезд тургузар. Дээди Советтин Даргалын чажыт бадыйлашкын-биле сонгуур. Палаталарын ажал-абаан талазы-биле малайлашпас чоруп чайлаар, доктаамаал комиссияларын болгаш депутаттарын ажалын чаа бугу-биле эде тургузар херек. Эске бугу чадаларын Советтерини херидер бадыйлары болгаш организастарын чаа бугу-биле тургузары чугула.

Политиктиг системаның реформазының чугула угалымшыкын болза эргелеп башкарылганы төптөн чорудары кымылдары болгаш түс черинг илелчел болгаш бот-тымынгер чоруп улам долу хандыры-биле оларын эрге-хуузелдерини бугу бүгү эргелери эде көрү болур. Бот таарылаада ажал-абаан, чер-чурт тыгызгар чорукту болдурбас болгаш төптүн ажал-абаанын бүгү хандыры херек. Нитилелди демократчыдылганы бүгү күрүне аппаратының структурасын боттундурер болгаш оон ажал-чорудулазын арга-методтарын саймандаткандарын хаара тудуп турар. Чаа хандыры аппаратын турар ужураг. Ону адыр тургузарын, эргелеп башкарылганын чыгыс-даа кезээ эде тургустуушкунга хаара тудуугун турарын конференция негезе. Эрге-чагырганың сонгудалыг органдарына чыгыс-даа чыгыс ай, нитилел-күрүне контролон тургузары чогумчалыг деп бугу-биле херек.

Социалист эрге-хоойлу күрүсүн тургузары принципалдыг чугула херек деп көрдүнгөн. Хей-нити органдарының ажал-чорудулазын бедилер-биле улеселвеш, оларын ажал-амыралын демократчыдылганы, бот-тускайла болгаш харымчалдыг чоруп бедилерин, бүгү чүвени баш уду хемчүкүлү органдарында, бугу барымдалаар болгаш эске-даа четтеринин чайлаарын конференция саналаан. Партияга болгаш нитилелде санал-оңалды хостуг солчурун, шүгүмчүлүк болгаш бот-шүгүмчүлүк кабарларынын, бот-контролдуу бугу бот-улеселвештиг чогумчалыг аймадар механик-аргалаарын тургузары тоң чугула.

Политиктиг системаның реформазының чедикшигинг бугу-хоойлу-даа партиянын ажалында хандыры. Чаа сорулгаарын шиптирлээр оон бүгү организастарының, бүгү коммунистер үш илелчел, чогаалдык бугу-биле киржиг хуузелдегил. Реформаны чорудар дугайында элелчел болгаш оон чорудар ужураг СЭКП херек кырында ажалын алышын, бүгү ажалын чонук политиктиг алаңдары болур хуузелдин күселин турар. Партиянын удурутук ролуң дугайында ленинчил доктаама улам долу ботландыры чугула. А ол дээр партия комитеттерин күрүне болгаш ажал-агый органдарының ажал-херээ толгаарларында, ажалга командалап-дужаар арга-методтан ойталаарын негел турар.

Эскер чугулаарга, партиянын илтиги ажалын хандыры-биле демократчыдылганы болза, эде тургустуушкунга СЭКП-нин авангарды ролу тургустуунас. Айтырын чугулаагын турда санал-оңал солгудатылгын хостуу бугу хейүн саналын бугаар шиптир хуузел алында, чыгыс дай төлөөлөрн көрүп турар демократтыг централизм принципин бүгү катан тургузар херек. Партиянын илтиги демократизмин хандылар талазы-биле хемчелерин ажалдап кылды болгаш ботландыры херек. Ол дээр СЭКП-ни бүгү төлөөлөр партияжи үш хуузуң, ажал-чарык, шүгүмчүлүк болгаш бот-шүгүмчүлүк, коллективни бугу меделер-биле салгыла-чүрүмүн бугу-биле ажалдаан турар-дыр.

Партия эде организастарының амыралын демократчыдылганы, оларын бот-тымынгер, тускайла чоруп бедилер

улуг ужу-дузалыг деп конференция көргөн. СЭКП-ниң кол-кол төлөөлөрүн ажал-амыралын үстүндө үүрмөктө тодарарын соксадир, сонгудалыг партия органдарының, эде организастар секретарьларын ат-алдарын быгылаар херек. Партиянын чамдык кесижүнеринин илелчел чок чоруп чайлаары көрдүнгөн. Партия комитеттеринин ажал-чорудулазын коммунистерни хаара тудуп турарының бедилер партия ажалын үндүсүн-биле эде тургузарының негелдеринге дүшүсүн турарын конференцияга дорт чугулаан. СЭКП-ге чаа кесижүнер хуузел алырын база демократчыдылганы херек.

Партиянын демократчыдылганын бир эскер угалымшыкын — шиптирлерин коллегиялдыг (нити күш-биле) чугулаагын көр болгаш хуузел алыр дугайында ленинчил принципти бүгү катан тургузар. Сонгудалыг органдарын партия аппаратын солчуру, коммунистерин ролон туралга олдурушкын, үстүгө айткан кандадтар дээр болгаш белеткен резолюция-доктаама төлөөлөрүн бадыйлары-биле кымылаары моон сонгаар канча-даа турбас ужураг. Хуурадарын болгаш пленумдарын утка-шынын эскерттер, оларын ажал-амыралын шиптирлерин бедилер херек.

СЭКП ТК-ның кесижүнеринин ТК-ның Политбюрозун ажал-чорудулазын киржилгезин калбартырын, Топ Комитеттин Пленумдарына Политбюрозун өткөдүн болгаш дындалыг доктаама чугулаагын көрүп, ажалын яны-бүгү адырларын ажал-биле ТК кесижүнеринден тус-тус комиссиялар тургузарын конференция саналаан. Партия амыралын демократчыдылганы оон бүгү организастарының, оон удурутукчу төлөөлөрүн ажал-чорудулазын боттуу-биле ажал болдурарын негел турар. Ылангыя район, хоорай, округ, область, край комитеттери, ажилдешкен республикаларын компартияларын ТК-лары боттарын комитеттеринин, а партияга болгаш партбюролар — эде болгаш неч организастарының мурну-га доктаамаал өткөт турары чугула дээринче кичээлге салган. Ынчалзада бүгүрүн хуузелдин күселин шыдавын турар ышкык, ботун бужартаган кижилерин сонгудалыг органдар хуусаа бетинде хостар эргени коммунистерге берген.

Демократчыдылга бадыйында партиянын кадр политиканын шыгыс чартырын аргааларын конференция тодараткан. Кадрларын шиптирлерин болгаш таарыштыр тургузарына, бугу эдерти, албан-олут барымдалаар чүгү эркен. Партия комитеттеринин ажалын кол хандыры болза, кижилерин белеткээр, эде белеткээр органдары, демократтыг аргаларын сагып турган, удурутук ажал-хуузелдегил сумелерин кириштирбишкан, кадрларын кижилерин дандызын кинер арганы хандыры сорулга салдыган. Конференцияга азы съездин делегаттар сонгуп турар, партия организастарын үстүндө органның составына кандадатууларын саналаар эргени берген, ынчалзада конференциянын ийкеп съездин делегаттары үш бадыйлар. СЭКП ТК-ның райкомнарга чедир сонгудалыг органдарын бүгү эргенин чыгыс ай хуусааның — 5 чыл болдурарын дугайында санала деген. Ол дээр канча-даа хуузел кыска эвес хуусаа-дыр. Ынчангаш комитеттерин составын ажал-агый чартыг эргелик конференцияларын 2-3 чыл болгаш эрттирер көрдүп турар.

Сонгудалыг ажал-агый турарын хуусаанын дугайында хей яны маргалаалар конференция мурнуна турган. Бүгү саналдарын ботамчалыг сайгары көргөш, конференциянын делегаттары мында дүрүнү күштүг болдурары чогумчалыг деп көргөн: СЭКП ТК-ның Политбюро кесижүнеринге база Чингиз секретарыга чедир партия комитеттерин бүгү бюро кесижүнери болгаш секретарьлар ол-аа ажалын ийи хуусаа улаштыр сонгудуп болур. Бүгү дээр кадрлар оодурунга тапталышкын-дегиленишкын болдурбазынын эң чугула маадылаан.

Партиянын контроль-ревизия ажалын улам саймандатканды көрдүнгөн. Ынчангаш субъективизмге, эрге-дужаалын соора ажалдар чорукка уду, партияга политикага хуу кижини болгаш таарылга болгаш бадыйларын салдар чедиринге уду илелчел болгаш маадылаан тургузар дээр, СЭКП ТК-ның чынында ПКС-ни болгаш СЭКП-нин Топ Ревизия Комиссиянын, чер-черде мында комиссияларын дүжүргөш, чыгыс ай контроль органы — СЭКП-нин Топ Контроль-ревизия комиссиянын, чер-черде мында организастарын тургузарын саналаан.

Политиктиг системаның реформазы дээр эде улуг болгаш күженишкын ажал. ССРЭ Конституциязында, ажилдешкен болгаш автономнот республикалар конституцияларында, ол ышкаш СЭКП Уставында эскерткичтерин кириштирбишкан, харымчалыг партияжи болгаш улуг эрге-хоойлу актыларын хуузел алырын ол чүгү негээр алаар. Реформа комплексит болгаш ботунда бугу чугула хаара тудуп турар шынарды болур ужураг. Ону ботландыра эске бугу амыралы-биле дүштүрүп, экономикамы болгаш нити нитилелди эде тургузары-биле чыгыс ажалдар херек. Ону бичин-даа тура дүшөйсн, кыска хуусаада кымыл чорудары чугула.

Политиктиг системаның реформазынын, СЭКП-нин амыралын демократчыдылганы дугайында партиянын XIX Бүгү-эвилел конференциянын шиптирлерин удурутуга болдурган, бот чымын эрттирер өткөт-сонгудалыг кампания партия комитеттеринге, бүгү коммунистерге шыгыс шыгалда болур. Чыл тәңчүгүн чедир партия аппаратын эде тургузар партия биле Советтерин аразында ажал-абаанын аныгай хууларын барымдалаан, аппараттын структуралыг эржек чугула чартылаарын киер ужураг. Бүгү дээр чүгө амгы, эң бири черини сорулгаары-дыр. Бүгү-ле тодараткан чүгүлери ботландыры дээр бүгү хемчелерин алыр — коммунистерин хуузелдегил.

(ИЮЛЬ 7-ДЕ УНГЕН «ПРАВДАНЫ» МҮРНУКУ ЧҮҮЛҮ).

БАШТАЙГЫ КЕЗИЛДЕЖЕ КИРИПКЕН

Арыг-Ууру суурун кезээнде калдык ховуда хей чымыл ситен тарай. Оон дүжүдү бот чымын эркен чыгысында эки дээр эркен-дүшкөй кижилер көрүп турар. Александр Намчалын удурутук сугатчы эвон черин беримчелдин эскерткинде улуг үлү бар. Хей чымыл ситенин четтер шыгыт килдыр эвонуну кесижүнери сугарган. Үкүн чыгай дүжүтүгү медин айында чидир чок ажал алыр дээр. «УТКА 25 чымыл» совхозтун № 3 хоу-трактор бригаданын механизаторлары күженишкын ажалдап кирипкен. Сиге кезер машналарды А трактор медин кезерге, Татьяна Суван-оолун механизаторының эвонуну

былуп, сарааттап, сондан чоруп оор. Сиге кезилдегил баштайгы хууриден-не ажал-уула бугуру. Кесижүнер ситенин ногаан, массанын комсомолу Алексей Чамбалды эвонуну бичиминг даган килдыр эргеткега болбаа-зыралы, сарааттап турар. Мал чымын белеткелдин баштайгы дүнеринде Констан

тин Шокур-оол дүр норманы ажыг күселин, шыгыс ажалдап турар. Механизаторларын мурну-да бугу турар кол сорулга хей чымыл тарымал ситенин чүдүктү үшн эрттирбей, иш шиптирлерин, витаминин ситен даган белеткел алыр.

Биче-оол МОНГУЛ-ООЛ. Улуг-Хем район.

1988

ЧЫЛАДЫҢ

ИЮЛЬ

10

воскресенье

№ 160 (13760)

1925 чылда

үндүлелеткен.

Өртүз 3 көпөк.

КРЕМЛЬГЕ

УЖУРАЖЫШКЫН

Июль 8-те Кремльге М. С. Горбачев Индиянын Президентин Р. Венкатараман-биле ужурашкан. Индиянын ССРЭ-ге фестивалының доосту турары-биле холбаштыр Индиянын Президентин ажал-чорук кылдып чедип келген. Р. Венкатараман Д. Неру, И. Ганди болган Р. Ганди-биле кады ажалдап келген, ийи чурттуң аразында харымчаларын дүжүдүргө хей чүдүлери кылдып келген күрүне ажалдакчы деп, М. С. Горбачев ажаа байыр чедирген.

Президент биле Чингиз секретарь совет-индий экономика-тиг кады ажалдагылганы чамдык айтырларын чугула-лашкан болгаш перспективаны тодараткан. СЭКП-нин XIX Бүгү-эвилел конференциянын ажалын түнелдерин Р. Венкатараман бедил-биле үнелген.

Делегей байдалын чугулаагын турда, кол-кол айтырлар талазы-биле ССРЭ биле Индиянын тургустарынын чыгыс ай бот турары илереттинген. 1986 чылдык Дели Декларациянын ужу-дузалыг демдегелеттинген. Ийи чурттуң улустарына байыр чедирелгезин олар солуккан.

(СЭТА).

МАЛЧЫННАРЫҢ КИЧЭЭНГЕЙИНГЕ

Республиканың девискээринде агаар-бойдустуң байдалы берге болуп артыпшаан, чамдык районнарда доңат болгудуу. Тараа болгаш мал чымыл культуларын, картофель болгаш ногаанын эвээш эвес шөлдеринде өзүмнөр соока алышкан. Мал чемнеринин белеткелдине бергедээшкенин туруп келген, хей-хей районнар болгаш ажал-агыйлар ол ажалды оожум чорудуп турар. Чамдык ажал-агыйлар мал кажаларынын, чуртталга бажынарын болгаш малчынар турлагаларында база фермаларда өске-даа социал объектилерин

септелгезин эгелевезн.

Ол бүгү күн өөренип көргөш, көдээ ажал-агыйын сонгаарлатканын сорулгаларын шиптирлээр чыгыс үшн эки ажалгаары-биле база бири чартык чылда малчынарын ажалын түнелдеринге хамаарыштыр массалыг хемчелерин районнарын хей кезин чорутканын барымдалааш, СЭКП обкому биле республиканын Министрлер Чөвүлели малчынар Наадымын эрттирер эске хуусаае сонгаарладыр.

БҮГҮ КҮШТҮ — МАЛ ЧЕМИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИНЧЕ

Мал чени белеткээр II кичээлгиде механизаторлар бригаданы Виктор Иванович Ошпеев удуруп турар. Бот бригада Кезек-Терек деп черде 415 гектар сугаттыг черин ситенин кестирип эгелеэн. Ында 3 трактор кезип турар. Кескин ситенин пресстээр, сараат алыр, ситен бөлөр техника, ажалды кургалдыр агрегат доктаамаал ажалдап турар.

Бот дүнерде бирөөн-ле 90 тонна 6 сарааттыг тургускан. Кезилде механизаторлар Анатолий Толкачев, Хаважап Салаа, Эрес-оол Амбары хүн норманын доктаамаал ажыг күтүсеп, социалист чарыштын мурнуку оодурунда чоруп турар.

Анатолий Толкачевтун, Хаважап Салаактын кестирип турар шөлүн ситени дык ак үшн болгаш бири классик ситенинге хандырып, ситенин чулуктуг үшн чидирбес дээр олар эркен да бажылаа кезээ ийкеп чедир кестирип туралар.

ЧУРУКТА: А. Толкачев кестирип турар шөлүн. Александр СОДУНАМЫН ФОТОЗУ.

Куш-ажылчы медээлер

ИШКИННИҢ СИГЕН ШӨЛДЕРИНДЕ

Сүт-Хемде чаа тургустуңан «Ишкын» совхоз нитиин-биле 7568 гектарга тараа болгаш мал чени культуларын тараан.

Ишк-Даш деп черде Дир-тык-оол Долгачик удурутук эвон 67 гектар кымыл-тас, 130 гектар сула шөлүн шынар-лыг сугаткан. Ол эвонда Опаян-оол Монгуш, Владимир Тууш, Николай Күжүгет, Вазир Ооркаа олар кымыл ажалдап келген. «Ишкын» тараагылары бот чымыл бир гектардан ол ортумуна-биле 17 центнер, а чыгыс чылдыг ситенден 25, а хей чылдыг ситен

шөлдеринин бир гектарында 32 центнер дүжүтү алыр солдургалыг.

Совхозта мал ченин белеткел эгелеэн. Доора-Тал деп черде Чаш-оол Ондарын удурутук бот-оругла-чарыла-лыг бригада 4 трактор-биле ситенин кестирип кирипкен. Гектардан дүжүт ортумуна-биле 32 центнер болуп турар. Ол дээр планда көрдүнгөндөн хей. Бот бригада нитиин-биле 500 тонна ситенин бугу, сарааттар, баштайгы кестирип шөлдерде чыгай дүжүт оларын хей-аыт кирип турар.

Боран ОНДАР. Сүт-Хем район.

3000 ТОННА САВАН

Улуг-Хем районун ажал-агыйлар мал кестирер «Сук-пак» совхоз-биле сырдык да-

рылаалыг, Сукпакылар тус-тус кезер бугаар районуну совхозтарының — кооператив

«Бай-Тал» совхозтун кову ажалдагы ситен, тараа шөлдерин ийги сугарыла-лыг доктаама, хей болгаш чыгыс чылдыг ситенин үшү сугарылаагын кирген. Бот сугарылаагын кирген № 1 эвон, Сүт-Хем-Дат баары, Борбак-Тей девискээрлик 168 гектар хей чылдыг ситенин, 76 га арбайын, 92 гектар кымыл ажалдап эстүрүп, ол шөлдерин үш дугаар сугарылаагын эгелеэн.

Сергей Мечеткин баштаан

Ол отраз Ишты-Хемге 600 тонна, Торгалыга 1000, Арыг-Бажыга 1400 тонна саванын боолдаап доктаама. Бот чугула ажалга Сергей Селев-оол, Бун Шыжаа, Владимир Саргалар, Олег Чамит олар кымыл кезип, шөлдерде үшү сугарылаагын кирген. Бот сугарылаагын кирген № 1 эвон, Сүт-Хем-Дат баары, Борбак-Тей девискээрлик 168 гектар хей чылдыг ситенин, 76 га арбайын, 92 гектар кымыл ажалдап эстүрүп, ол шөлдерин үш дугаар сугарылаагын эгелеэн.

Кезик-оол ЧӨРЕВЕ. Улуг-Хем район.

ҮШКҮ СУГГАРЫЛАГА

«Бай-Тал» совхозтун кову ажалдагы ситен, тараа шөлдерин ийги сугарыла-лыг доктаама, хей болгаш чыгыс чылдыг ситенин үшү сугарылаагын кирген. Бот сугарылаагын кирген № 1 эвон, Сүт-Хем-Дат баары, Борбак-Тей девискээрлик 168 гектар хей чылдыг ситенин, 76 га арбайын, 92 гектар кымыл ажалдап эстүрүп, ол шөлдерин үш дугаар сугарылаагын эгелеэн.

Сергей Мечеткин баштаан

12 кичээл № 2 эвон Даш-тык-Шыжаа тараага шөлүн ажалдап турар. Олар сула, кымыл-тас, арбай тараа шөлдерин ийи удаа сугарып доктаама.

Бот-оругла-чарылаагын эвон-оол-биле кады өгүлде кезээ-биле ажалдап турарларын саны эскер. Натпел Ооржактын 3 кичээл өгүлде 74 гектар хей чылдыг ситенин үшү сугарылаагын доктаама.

Кара-оол ХЕРТЕК.

ШУУДАП ЧАДАП ТУРАР

Мал ажалын продуктудары бугурун улам ажалда-лыг болгаш маддын баш чымыл эстүреринге эң чугула чугула — малга быжык чымыл ажалдап турар, мал кичи-таарылашкынга чогуур үшн-де белеткелерин болур. Бүгү шыгыс дүжүдүгүл аялганын маддыга четир болгаш артык-шыгыс мал ченин белет-леп албаска, кайи хире берге, дүжүргөш алаарын бүрүн-хем-чир эркен чылдыг түнелдерин бичилер.

Сигенин чымытгы үшн июнь, июль айлар дээр билдир. Ол айде ситенин кезип, чогуур үшн-де ажал алыр, боттар, дүжүргөш алаарын бүрүн-хем-чир эркен чылдыг түнелдерин бичилер.

Сигенин чымытгы үшн июнь, июль айлар дээр билдир. Ол айде ситенин кезип, чогуур үшн-де ажал алыр, боттар, дүжүргөш алаарын бүрүн-хем-чир эркен чылдыг түнелдерин бичилер.

Сигенин чымытгы үшн июнь, июль айлар дээр билдир. Ол айде ситенин кезип, чогуур үшн-де ажал алыр, боттар, дүжүргөш алаарын бүрүн-хем-чир эркен чылдыг түнелдерин бичилер.

дагаанын чыгыс ситен эки үшн-де дээр хон бар. Үе эвээш артык. Чуге дээр аялуг үшн-де соода, ситен сөөктелди, эки шынарларын чидирп эгелеэр.

Совхозта ситен кезер черлерин пландап турары четес. Бир-Хем уунда 60 гектар хире шөлү илдирип келген, ажаа чүгү-даа тарываан. Ынчалдаа олар-белчир чедип-незирезинде черин, ситен кылдыр ажалдап турар. Шымыл-Эвонда чыгай оорар Сем-дижа Монгуш эвон чымын ситен белеткел турган черин трактор-биле ажалдап, ону ажалдап чок ажаа-ла калкыныга холдур артык. Чыгай чымыл хой кадымын-биле алаак черлерден ситен кезип белеткел алыр, суурадан келген ийи-чыгыс алыска-чакык кижилер оорлап чүдүрүп алаш чоруй баарына таарымнаан хонуп биске илердир болду.

Бир-тээ малчын ситенин чыгай чымын кезип аргалыг болгонда, ол ситенин кады-лаар черинге транспорт-биле кезип бээр. Хемчелерин совхозтун талазында адыр чугула болуп дег. Хойжы өгүлде бирүр 10 тонна ситенин белеткел алырын хуузелде. Ол хиреде 12 кодынын илерден чыгыс-даа малчын ситен кезеринге ам-даа кирбес.

ХАРЫСАЛГАЛЫГ БОЛУР

ларда аягыткөргөзүлгөн тургакчылардын массалык эле кириштирилген, арга-ышын тигенден хол-биле ситен кезеңөөлөрү түзүлгөн. Ам хуниресе Аягыткөз салбырында 22 кижилик механизациятыгын зено ажиллаа дээн, инда баштайт сараттарын түзүскөн.

Эрткен чылын түни совхозтун уауртукчуларын видеткен. Эе түргүстүмүкүн дутайнида негеле б куштелген, кере мычын куштелген, кере ажиллаа хун ээтирил олугар арга апарган. Ам чокуу үшүнчилээр жүргүз айттылар, болза, совхозтун мык сардымы шүштү холулу

Базар бир айтырып: к
ажалдынм спец
малчынын кези
техника мучул
ген хейээр. Бича
га уаул. Ол
агылаар бэр
д дыйлаашич
башыр он соом
рыл боозадыр
агылаар хуваар
бар. Ол талаз
тынга конкурузу
лыкка болтай. Кы
ам-даа хай.

Александр ХЕРТЕН
(«Шынык» корп.)

генин кылдыр көөр дэни.
дэкип турар.

Егер-оол Салгачович
Чылбак Далгевна Мөнгөл

«Чүчү-малчын» клубу райондан баштайты кези кийин болганда, оон каар салгыз уулу. Бичинде четтес болза, өксекер салазын-быле айтыр болза. Бары-бары ол клуб болгонин кескигүч болгонин оон харыс салгалынын ичин дугайында Узар-ол чакынов улам таапар бол чорур. Ол аш Шыб бажысерин болган өттүт. сөт тайгалыкка кезүл чедеттен. Хоюн бар-ла шаа-

дээш даш бербес. Хүн
не кижи Балза Кыргы
Азырага чурттаары-биле
жины совохс берген.
дуун ол бажын өгдө кааш,
дериг бажындына үнүт
теш, ам бажык бериер
несп турар. Хоойу б
алыр болза, ол б
эвес. Олдерге фамилия
адыны, адакыны айы
бижик каан соода, ол
бала үнер-да эргес чок.
эвес олдерге бажыны
кир бижик каан болза,
бала үдө бажыны хоста
апар.

База бир айтыр т
тууган. Владак Чавычк
аынык ол Крапсюрск
эмчн институтунун бел
куруудна өөрсин турар.
Кызына Любовь Нош
дээдиж каан. Мынд
рылгада каячтарыл? Бир
тэвэс Ношпу бажыны
зын талап турар болг
лдерге кир бижикл
болза, В. Чавычка ол
ны дидир келтеш ап ш
нас. Бир эвес В. Чав
ын таланын кэрэзинн
ады (мыч чыл өөрсин туус
айтыр) килээ Совет күс
ка баргаш, атты салды
танымал бастырыр алган
за, каш-да чыл болган
жымныга дидир олурп
оон эргес.

Монгуш ӨЛЗЕР-ООН.
[Айшынык]

НАЙЫРАЛДА КЫЗЫГААР ЧОК ТЫВАНЫҢ ДУРЖУЛГАЗЫ-БИЛЕ

Тываның автосептелге заводу биле Завхан аймактың автосептелге чери дорт харылаадыг ажилда турарлар. Аймактың хөй-ниитизинин тус-кай эртемнелеринин ук за-вод-биле кады ажилдажыл-ганын, харылаанын ар-хевирлери хөй яны. Автосеп-телге черинин удуртукчулары болгаш тускай эртемнелери Тываның автосептелге за-водуна барып, дуржулганы өө-ренип, депшидиги технологи-ганын шингездиринче уланган ажилды чорудуп келген. Тываның автосептелге заводуну ажилдачылары бистин аймак-ка эки, моол эштеринин ажилы-биле таныжып, боттары-нын дамчыдып берип турары ар-га-дуржулганын бугудуруге кичаар шингээдип турарын ол-ла черинге көрүп, ар-га-сү-мезин кадып турарлар. Ол ми-наш калдыг-бир четпейн турар чүдүлгелер, бугудуруге четтер-не ажилды улам экижиин, ону үр-түндүлдерин бугудуру-ринче уланган хемчеглери кады шийирлел келген. Бугудуру-ринин дериг-херекселде-рини чорудуучу кылдыр таар-ыштырар, хол-биле кылдыр ажилды чингездиринче ону ме-ханастаары чергелг ажилдары база кады таар-ыштырар ап келгенер.

Сөөлү беш чылда тыва эш-теринин ажилынын 10 хире ар-га-дуржулганы, чаа техно-логияны моол өнүктүрү өө-ренип алган. Оон үр-түндүлде-риниң ажилы? Ону чүткө сөөлү-нүн чылын байдалы-биле үн-дүрген санажылганын көрүп болур.

Чес алектиг электротар кы-лып, ЗИЛ-130 автомашинанын блок ийкек шойдан кылган кесектерин каныраада 184,7 муң төгөрк, автомашиналар-ның дүргелдер кезинин база олурар кесектеринин элемент-рини химиктиг ар-га-биле кан-наар технологияны хергелээ-ринден 19 муң төгөрк өртүг-күткүс кылган, ол черинге каныраа технологияны шингээ-кенин 63,4 муң төгөрк, яны-бүрү материалдыг элек-трот таарыштыр электр-би-

СОЦИАЛИЗМНИҢ ОРУУ-БИЛЕ

Суух-Баториун үндүлгеп тургусканы Моолдун Арат-тын революстуг намын удуртулганы-биле моол улус 1921 чылдын июльда революстун боттандырган. 1924 чылдын ноябрыда улустун I Улут хуралы республика тургузуун чараан болгаш Моол Арат Республиканын бирги Конституцияны үлгүлөп алган. Араттын револю-стуг демократтыг диктатураның политиктиг баазы-улустун хуралдары болган.

Моолга улусчу демократтыг революция тикленинден бээр 67 чылын МАР-ның ажилы чону даарта байырлаады-биле демдеглээр. Улусчу эрге-чагырганы чылдарында чуртка социал-экономиктиг үндүсүн чаартылгалар болган. Капиталист-тиг хөгжүлдени эртейн, феодализмден социализмге шил-чешкин үсүн чедишкенин дооскан. Колдуунда көшкүн, мал ажилында үндүлгелеринин экономиканын орунуга амгы үенин хөй адырлыг планын экономикаын чуртта тургускан. Социалист бугудуруге харылаадыр хевирлелтигин, культу-ра революцияны боттандыган.

60 чылдарын төнүзүндө, 60 чылдарын эгизинде индустри-ализацияны бирги үс-чаазы доозулган, оон түнелсинде хо-жудайгы мал ажилы-агылыг турганында аграр-индустри-ал чурт болу берген. Сөөлү оон беш чылда үлестүрге ка-питал салышкыны элзеп улгаткан, улус ажилы-агылыгын бүтү адырларында бурунгаар базымнар кылдырган. Дархан, Эрдэ-нит, Чойбалсан, Суух-Батор, Бага-Нур, Бор-Унуур, Хужу-чугула үлестүр төптери болу берген. Ажилыны амгы соци-ализм тургузуушкунуну кол күжү апарган.

Көдөз ажил-агыг бугудуругезинге биче эвес өскөрлөгсөр

болган. Оон материал-техниктиг баазыны быжыгып, мал ажилы-нын материал-техниктиг сайыраггайжып турар. Көдөз ажилы-агыг чаа адыр-чөр ажилы дүрген хөгжүп эгелзеп. Көдөз иччилерин ажилдаарында, чурттаарында таарычалыг бай-далдарын тургузар, культура хандырлыгын экижидер дээш хемчеглери ап турары эки түнелдерин берген.

Сески беш чылда (1986—1990 ч.ч.) Моол Арат Республика социализмни оруу-биле бугудуруге чоруп, чаа, бедик хөг-жүлдени алдыр. Республиканын ниитиле бугудуругези бурун-гаар хөгжүрү, оон ажилыг бедир, продукцияны шынары экижири, ол болза бугудуруге амгы үенин техниканын че-динишкенин непертеркенин, ажил-агыг механизмин болгаш эргелеп башкарылганы сайыраггайжытканын ажилында чедип алдынар. Моолдун Экономиктиг Дузалажылга Чөвүл-ленин кезигүнү болуп турары оон экономиканы быжылга-рынга, сайыраггайжыдырарга улуг ужу-дузалыг болуп тур-рар. МАР-ның дашкы политиктиг ажил-чорудуугаы Чер кырынга тайбын болгаш аймыл чок чорукту быжылаары-че, социалист чурттар-биле кады ажилдажылганы калбар-тырыче, империализмге, дайынга, агрессияга уду демисе-ди чорудурыне уланган.

Совет Эвилели биле Моол Арат Республиканын аразында бүгү таладыг кады ажилдажылганы болгаш найырадыг улам мый ханыладыр база ажилыг бедир дээр СЭКП болгаш Моолдун Араттын революстуг намы чайгылыш чок улаанышкыны чорудуп турар. Ол болза ийи чурттуң улус-тарынын үндүсүн национал болгаш интернационалы эрге-ажыктарында дүжүп турар.

РЕВОЛЮЦИЯНЫҢ ЧАЙЫ

Дарта — Моол револю-цияны байырлаадыг хуңу. Революцияны кызыл туугу, курчунны алдын сойбодугу туугу ак-көк дээр алаанда чурттуу бүтү булуңтарында кыстык турар. Эргилг курчун-ненин ээзи болган моол оон каас-чиник хевия кеткен байырлыг чымыртарже үнүп турарлар. Революцияны бол-гаш үс-ажылдын хооунына-ры, үлестүрүп болгаш көдөз ажилы-агылыг мурнакчылары орден-медалдарын казып ал-ган. Байырлаадыг уткуп ту-рарлар. Моол улустун улуг оюн-тогулазы — Наадым эртер. Ал эвээр чүтүкүз азырларын баг-соодун таар-ыштырар, мейстер деп хаал-баныг бөртерин келди, амыг-жылдар ча-согуну астып ал-ган дөрт чүткен чыгып кээп турарлар.

1921 чыл. Октябрын социалист Улут революция-ны салдары-биле тургус-тулган Моолдун Араттын ре-волюстуг намы Моолдун улус-чу

хуңириде кичиниң сетки-лениг өөрүшкү болгаш чор-галарын хайыктарар. Моолдун араттын револю-цияны тиклээп хуңириде аалар болдуруп, улут байыр-лаа — Наадым чыл салы-ла эрттирер чачыл болган. Бис бо улут байырлаадыгыт демдеглээрде улут Ленин бол-гаш Моолдун аалдарыг олгу Суух-Батор оларын үндө-өлөп тургусканы совет-моол найырадыг, амы-дузма өскө-дө социалист чурттар-биле найырады, кады ажилдажыл-ганы алган, оларын моол улус ханылаарын, сайыраггайжы-рин күдээр бис.

Хостуг моол черде сөөлү чылдарда чаа тулуп тургус-тулган хоорай, суурлар, үлест-үр бугудуругелер, электр шугунары, асфальтыг орук-тар, ССРЭ-ниң дузаны-биле туткан Эрэндэтинг чөс-мо-либел комбинаты, Боран-дориун ислам шпат уургай

«ЖАРГАЛЫН ЗАМ»

Мал, чер ажилы удуртук-талазы-биле байлак дуржул-гадыг каттыжышкын удур-тукчулары Завхан аймакта хөй. Оларын бирээзинде Тэмзун сумуунда «Жаргалын зам» («Чиргалдын оруу») каттыжышкынын даргазы И. Баасандорж хамаарып. Ук каттыжышкынын 15 чыл удуртуп турар.

Оон удурткан ажил-агыг экономика талазы-биле быжыккан, кижилерин амыл-дай байдалын бедир болгаш хандырлыгын экижидер тала-зы-биле чаа-чаа чедишкени-нерин чедиң ап турар. Ук каттыжышкын сески беш

КАТТЫЖЫШКЫНДА

режал, малчынар Д. Баа-тор, Ч. Балжинням, С. Хонда болгаш өскө-дээ эштер бе-дикте социалист дүлгелде-ринин алган — деп, дарга чу-галар.

МАРН Төп Комитетинин чоокта чаа эртенк плениум республикага мал ажилын улам ийи сайырадырынын дугайында айтырыг чуга-лашкыш, бо талазы-биле чу-гула шийитирин хуңуң алган. Плениум шийитирелеринде малчылар амыл-дай бай-далын экижидеринче улан-ган хемчеглери айткан. Малчылар чуртталга ба-жынары-биле хандырар, мал-

Завхан аймактың Цэи-Уул сумуунда «Кызыл Тук» кат-тыжышкынын мурнакчы хойжуу, МАР-ның кезигүнү А. Лувангомбо беш чылдын сөөлү чылдарында чыл сан-да-ла 1200-1300 ажыг малды өстүрүп, төөрүп чүс хойга онааш-тыр 100 хураганын камгалап ап, сумда шыгарганын. Н. ДАШБАЛБАРНЫҢ фотозу.

Завхан аймактын бугудурулгелерин ортузу-да чолаачы Б. Гомбодорж 1987 чылдын мер-гежил аайы-биле тергин атты чедиң алган. Сески беш чылдын ийи чылы-нын чүк сөөртүр пла-нын ажырган. Араттын революцияны 67 чыл оюн таварыштыр беш ай-ларнын планын ажыг боттандырып, күш-ажыл-чы белектеринг ужураш-кан.

ЧУРУКТА: чолаачы Б. Гомбодорж орукта ажыл үезинде. С. РЭНЦЭНДОРЖ-ТУҢ фотозу.

АЖЫЛЫНГА КАТАП КИИРГЕН

Бистин республиканың ажилы-агыларында, үлестүр бугудуруге черлеринде чаа экономиктиг аргаже шилчип турарында штат кызырашкыны чоруп турар. Ол Улут-Хем районун «Улут-Хая» совхозта база ыным. Алаа эркен аттестацияны болгаш штат кызырашкы-ны түнелсинде бухгалтер Наталья Бидей-оол аа ажилында халажы ужура таварышкан. Ол дугайын-да «Шың» солунун мурнуна үнүп турган номере-ринге база бижин, сөөлүзү май 12-де үнген.

Чогун Н. Бидей-оол совхозтун дирекциянын ший-тлери-биле чөппөзөшкөн, ону ажилдан шын эвес үн-дүрген деп санаан. Ол хомудалы «Шынын» редак-цияныне болгаш профваилдерин Тыва область че-вүлестинге баш кириген. Оон түнелсин таныштырарын Тыва профваилдерин эрге-хооду ажилдар кид-диктин эргелекчизинин ораакчызы Дауар Лакпиевич ОЮНДАН дилзеп бис. Оон харызын параладыс.

Н. Бидей-оол бодунуң хо-мудалын илердеп, профва-илдерин область чөвүлест-ниң даргазы Ш. П. Кууларга кириген, оон даалганы-биле Хабыраканга чедиң, ол тала-зы-биле байдалды сайгарган

алган кижж болду. Ону доос-каш, «Улут-Хая» совхозка баш-тай саялга бөлүңүң, оон соонда саялктар талазы-биле бухгалтери бооп ажилдаан.

Бо чылдын эгизинде, толдир-гайлаарга, январда, совхозтун бухгалтеринге аттестация эрттирген. Оон сорулганы — бугудуруге болгаш күш-ажылды организастаарын сай-зыраггайжыдыр. Алаа шыл-галда эртен 12 бухгалтерин бирээзи — Наталья, Январь 18-те комиссиянын тургускан протоколун эвээр оон кежи-гиринин хөй кезин Н. Бид-ей-оолду ажилга таарышпас деп санаан.

Комиссияны ук шийтпирин, биле Наталья чөппөзөшкөн, ол совхозтун профком дарга-зы В. Ламжака бидириниш-кин кирирге, база катап ат-

тестацияга кирер арганы алаа берген. Ындыг-лаа болза Ната-лья алаа келбей, оон болур хуңун боду билер турган, чет-тикниң мен деп тайылбыр-лады. Чогун оон совхозтун дирекциязы ажыл чок арттыр-баан, февраль 18-те комен-дант кылдыр түр хуусада ажилдадып каан.

Хоойлу эвээр алыр болза, аттестация комиссиянын ший-тпирин шын эвес. Чүте дээрге, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин 1985 чылдын февральда башкылары ортумак профессионал-техниктиг өө-р-диге талазы-биле Дүрүмүдө профессионал-техниктиг өө-р-диге черлерин доосканнарын баштайгы ийи чылда ат-тестацияга кирбестин айт-кан. Наталья оон доос-кандан бээр 2 чыл чедир

ХӨЙ УРУГЛАРЛЫГ ИЛЕРНИ «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННЕР-БИЛЕ БОЛГАШ «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДАР-БИЛЕ ШАҢНААР ДУГАЙЫНДА

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң
Президиумунуң Чарлыы

- ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунуң өмүңээринден шаңнаары болза:
- КЫЗЫЛ ХООРАЙДАН**
- Чеди уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» орденини III чергези-биле
- Ондар Минчимжаа Лама-жаповна — Тыва АССР-ниң Сазыг министрствозунун ил-салинны полары.
- Ады уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» медалыны II чергези-биле
- Сат Светлана Монгушова — № 13 ил-салинны вилз.
- Чулууд Татьяна Тюлюшова — «Тыва туду» трестин 48-ки тудуг эргелекчизини ше-верлекчизи.
- Беш уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» медалыны II чергези-биле
- Бахарева Нина Михайловна — Кызылдың эт комбинаты-нын кладовщици.
- Безлода Наталья Федоровна — Тыва АССР-нин Иштики деректер министрствозунун кассири.
- Гадкова Наталья Влади-мировна — РСФСР-нин Неф-тепродуктар талазы-биле хурумунда Тывада эрге-леленин бугудуруге-техниктиг кидизинин инженер.
- БАЯ-ТАГА РАЙОНДАН**
- Сес уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» орденини II чергези-биле
- Аттың Зоя Хомушкеева — Кызыл-Дар суурда уруглар сазыгын ажилчыны.
- Артаа Роза Хертековна — Кызыл-Дар суурда уруглар сазыгын эргелекчи.
- БАРЫН-ХЕМЧИК РАЙОНДАН**
- Сес уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» орденини II чергези-биле
- Хомушкү Чойганмаа Халба-онова — «Хемчик» совхозтун ажилчыны.
- Ады уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» медалыны I чергези-биле
- Мадар-оол Галина Агыр-ооловна — Тыва даг-дуга комбинатын килордо стан-циянын ажилчыны.
- Монгуш Мария Хомушкее-ва — районун киночелкел-риниң директору.
- Сааа Зинаида Дырымаева — районун төп эмнегезинин санитары.
- Тамалай Ульина Күжүт-онова — районун төп эмнегез-инин санитары.
- Беш уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» медалыны II чергези-биле
- Күжүт Рамма Сергеева — дээриндег-трикотаж фабри-казын дээриниң ажилчыны.
- Монгуш Зоя Тырысова — «Кызыл-Мажалык агропроду-ктурнун» ажилчыны.
- Монгуш Мария Дыныч-ооловна — Ак-Довурак хоор-айда өг-бүлө ээзи.
- Оржаа Зинаида Денгур-ооловна — «Деп-Терезин» сов-хозтун ажилчыны.
- Сарылар Чылап Доржуева — Ак-Довурактын № 2 ор-тумак школанын башкыы.
- Хомушкү Галина Баянова — Деп-Терезин суурда кээз Кул-тура бажынынын технажчы-ны.
- Хомушкү Калдыр Канчыр-онова — Кызыл-Мажалыктын эт комбинатынын мал эмчи-зи.
- Хомушкү Хирлэг Сессиево-ва — «Хемчик» совхозтун саян-чызы.
- Шахтар-оол Сержинмаа Ады-онова — Хемнеден суурда өг-бүлө ээзи.
- ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙОНДАН**
- Чеди уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» орденини III чергези-биле
- Ховалыг Галина Биче-оо-лова — «Искра» совхозтун ажилчыны.
- Беш уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» медалыны II чергези-биле
- Кара-Сал Мария Седикова — Чадананын хабз заводунуң хабз-булочка пегини мастери.
- Куулар Светлана Ничи-ооловна — Чадана хоорайда өг-бүлө ээзи.
- Монгуш Солуу-оол Назым-ооловна — Хорун-Дар суурда эмнеге пунктуунуң эргелек-чизи.
- КАА-ХЕМ РАЙОНДАН**
- Беш уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» медалыны II чергези-биле
- Кондрашина Галина Ма-хайлова — Боарока орту-мак школанын башкыы.
- КЫЗЫЛ РАЙОНДАН**
- Чеди уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» орденини III чергези-биле
- Монгуш Диана Михайло-ва — «Тилекте» совхозтун ил-салинны ийиз.
- Монгуш Светлана Лагба-ева — «Шамбалыг» совхозтун ажилчыны.
- Беш уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» медалыны II чергези-биле
- Донгак Зоя Сага-Хөв-онова — Кур-Чар суурда өг-бүлө ээзи.
- Монгуш Лариса Эникпе-ова — «Тилекте» совхозтун уруглар сазыгын кижизикчи башкыы.
- Ондар Роза Чыргал-оо-лова — «Тилекте» совхозтун полары.
- Чолаак-кыс Альбина Хов-аилова — «Х Улут хурал» совхозтун саянчыны.
- МОНГУН-ТАГА РАЙОНДАН**
- Сес уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» орденини II чергези-биле
- Алыбай Чекмаа Херте-кова — чуртталга-коммуна ажил-агыг бугудуруге эрге-леленин ажилчыны.
- Чеди уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» орденини III чергези-биле
- Салчак Клара Донгаква — чуртталга-коммуна ажил-агыг бугудуруге эргелекчи ажилчыны.
- Тарын-Базыр Биче-кыс Ша-дырова — «Меген-Бүрен» совхозта бухгалтер.
- Ады уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» медалыны I чергези-биле
- Иргит Мария Калчан-оо-лова — районун төп эмнегез-инин санитары.
- Ондар Маа Салтакова — районун төп эмнегезинин лаборанты.
- Салчак Елена Кыргысова — «Меген-Бүрен» совхозтун ажилчыны.
- Хертег Клавдия Хулар-оо-лова — Муутар-Аксы суурда ил-салинны ийиз.
- Хуурак Зоя Донгаква — Муутар-Аксы суурда өг-бүлө ээзи.
- Беш уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» медалыны II чергези-биле
- Кара-Сал Марита Айыза-лова — «Меген-Бүрен» совхоз-тун ажилчыны.
- ӨВҮР РАЙОНДАН**
- Ады уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» медалыны I чергези-биле
- Кара-Сал Валентина Хуна-Кареева — «Кызыл тук» совхозтун ажилчыны.
- Куулар Зоя Очур-ооловна — Солтур ортумак школанын технажчыны.
- Ондар Кек-кыс Ортун-оо-лова районун төп эмнегези-нин санитары.
- Сааа Калдар Соржуева — «Кызыл тук» совхозтун ажил-чыны.
- Сыгырта Наталья Серен-ова — Хандагайтын ортумак школанын чыныда интер-наттын столовазынын полары.
- Беш уругну божаан болгаш кижизиктен иени «Иениң алдары» медалыны II чергези-биле
- Амйял Вера Дырыш-ова — районун төп эмнегез-инин фельдшери.
- Базыр-оол Людмила Хир-лэг-ооловна — Сагайын участ-к эмнегезинин санитары.
- Дамды Рудфина Чампи-лова — «Коммунист орук» совхозтун ажилчыны.
- Донгак Зоя Сорюкова — «Торгалыг» совхозтун ажил-чыны.
- Донгак Кара-кыс Михай-лова — районун төп эмнегез-инин эмчилик чок сестрзы.
- Донгак Лариса Очурова — «Коммунист орук» совхоз-тун каар талазы-биле инспек-тору.
- Донгак Светлана Дамбу-ева — «Коммунист орук» совхозтун ажилчыны.
- Комбуй-оол Вера Матчи-лова — Чаа-Суур ортумак школанын башкыы.
- Монгуш Татьяна Сор-оо-лова № 12 аткеканы ажил-чыны.
- Өргөней Галина Монгуш-ова — Хандагайтын уруг-лары мушка школанын технажчыны.
- Сааа Анчымаа Тумат-ова — «Торгалыг» совхозтун саянчыны.
- Сааа Биче-кыс Тюлюш-ова — Чаа-Суур ортумак школанын башкыы.
- (Уланчыгыт).

